

Eläkekiistassa on mahdollista saavuttaa kompromissi

(HS Vieraskynä 9.3.2009)

Eläkepolitiikan päätöksenteon on oltava pitkäjänteistä ja työmarkkinajärjestöjen hyväksyttävissä, kirjoittaa Sixten Korkman.

Politiikkariihessään hallitus päätti tehostaa elvytyspolitiikkaa ja nostaa eläkeikää pienin askelin vuodesta 2011 alkaen. Päätökset on nähtävä kokonaisuutena, jossa eläkeikää koskeva linjaus tukee talouspolitiikan uskottavuutta. Sitä tarvitaan valtion nopean velkaantumisen takia, muuten on vaarana, että lainojen korkolisät kohoavat ja valtion menoja on leikattava ja veroja korotettava.

Hallituksen ratkaisuille on asiallisesti vahvat perustelut. Finanssikriisi ei ole ohi, ja taluskriisin osalta pahin on vasta edessä. Suomen kansantalous supistuu tänä vuonna ainakin valtiovarainministerin esittämän neljän prosentin verran. Työttömyys lisääntyy vuoden kuluessa kohti kymmentä prosenttia.

Työttömyyden vähentämiseksi valtion tulisi panostaa lisää rahaa koulutukseen ja rakentamiseen. Hallitus kaavaileekin eri keinoin edistävänsä osaamista vahvistavaa koulutusta ja tutkimusta. Nyt on myös oikea aika korjata homekouluja ja vanhainkoteja sekä tukea energiatehokkuutta ja vuokra-asuntojen rakentamista. Lisäksi valtio joutuu pohtimaan keinoja, joilla lievittää tilapäisesti kuntien ahdinkoa.

Elvytyksen merkitys jää toki parhaimmillaankin melko rajalliseksi, vaikka hallitus lisääisi toimenpiteitä nykyisestä. Suomi ei voi eristäytyä globaalien finanssikriisin vaikutuksilta. Valtion velkaantuminen on kasvamassa kohti kymmenen miljardin vuositasoa, ja maailman rahoitusmarkkinoilla on lainaa ottavia valtioita tungokseen asti.

Taluskriisin jälkeen hämmöttää jo valtion budjettikriisi, jolloin lisälainasta joudutaan maksamaan alati korkeampaa korkoa. Julkista taloutta huonosti hoitaneissa maissa jonkinasteinen budjettikriisi on jo käsillä.

Demografia asettaa finanssipolitiikalle omat vaatimuksensa. Julkisen rahoituksen kestävyys joutuu meillä koetukselle sekä kriisin seurauksena että väestön nopean ikääntymisen takia. Näissä oloissa julkisen talouden kestävyys on talouspolitiikan uskottavuuden edellytys. Hallituksen eläkepoliittinen päätös on nähtävä tätä taustaa vasten.

Valtioneuvoston kanslia julkisti vastikään ikääntymispolitiikan haasteita käsittelevän raportin. Sen keskeinen sanoma on, että Suomi ei ole riittävästi varautunut väestön ikääntymiseen. Elinajanodotteen jatkuva kohoaminen edellyttää toimia työllisyysasteen nostamiseksi ja etenkin työurien pidentämiseksi.

Muissa pohjoismaissa tehdään töitä pitempään kuin meillä. Tanskassa eläkkeelle siirtymistä ollaan Saksan tavoin juuri myöhentämässä 65 vuodesta 67 vuoteen.

Työurien pidentäminen voidaan ajoittaa tapahtuvaksi kriisin jälkeen ja asteittain. Periaatepäätös oli kuitenkin hyvä tehdä nyt, kun julkisen talouden rahoituksen kestävyys on kriisin takia muodostumassa keskeiseksi kysymykseksi koko talouspolitiikan uskottavuuden kannalta.

Hallitus jätti monet eläkkeitä koskevan päätöksen yksityiskohdat auki. Niihin on jatkovalmistelussa otettava kantaa. Lähtökohtana tulisi olla, että kaikkia eläkejärjestelmän ikärajoja ajan mittaan nostetaan yhtä paljon. Muuten tavoite voi

jäädä saavuttamatta siksi, että varhaiseläkejärjestelmien ja niin sanotun työttömyyseläkeputken käyttö vastaavasti laajenee.

Hallitus on eläkeikää nostavan linjauksensa takia joutunut palkansaajajärjestöjen rumputulen kohteeksi. Moitteet väärin sammuttamisesta voisi kuitata toteamuksella, että järjestöt ovat huolissaan oman yhteiskuntapoliittisen roolinsa kaventumisesta.

Toisaalta suomalainen korporatismi on laman jälkeisenä aikana kehittänyt työeläkejärjestelmää oikeasuuntaisesti ja vastuullisesti. Tästä se ansaitsee tunnustusta, vaikka tehdyt uudistukset ovatkin vaikutuksiltaan riittämättömiä.

Eläkejärjestelmän liiallisen politisoitumisen vaarana on, että hallitukset hyvinä aikoina ja vaalien lähestyessä parantavat eläke-etuuksia tulevien sukupolvien kustannuksella oman äänisaaliinsa lisäämiseksi. Tämän välttämiseksi on tärkeää, että eläkepolitiikan päätöksenteko on pitkäjänteistä ja kulloistakin maksajasukupolvea edustavien työmarkkinajärjestöjen hyväksyttävissä.

Nokkapokkapelistä olisi palattava keskeisten toimijoiden rakentavaan yhteistyöhön.

Klassinen kompromissi on, että riita puolitetaan. Tämän mukaisesti hallitus tarkistaisi päätöstään siten, että eläkkeiden ikärajat nousevat kahden vuoden asemasta vain vuoden. Nousu jaksottuisi vuosille 2011–2016. Sosiaalitulo toteutuisi sovitulla tavalla, jolloin työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden ikäraja nousee yhdellä vuodella helmikuussa 2011.

Tuohon ajankohtaan mennessä valmisteltaisiin kolmikantaisesti esitys ikärajan nostamiseksi edelleen.

Uutta olisi, että ikärajat sidottaisiin vuoden 2016 jälkeen osittain elinajanodotteeseen. On lisäksi syytä alkaa valmistella työelämän hyvinvointia parantavaa ohjelmaa, joka tähtää työurien pidentämiseen.

Vastaisen varalle hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen tulisi laatia eläkepolitiikan pelisäännöistä sopimus, joka turvaa työmarkkinajärjestöille merkittävän roolin.

SIXTEN KORKMAN

Kirjoittaja on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen Etlan ja Elinkeinoelämän valtuuskunnan Evan toimitusjohtaja.